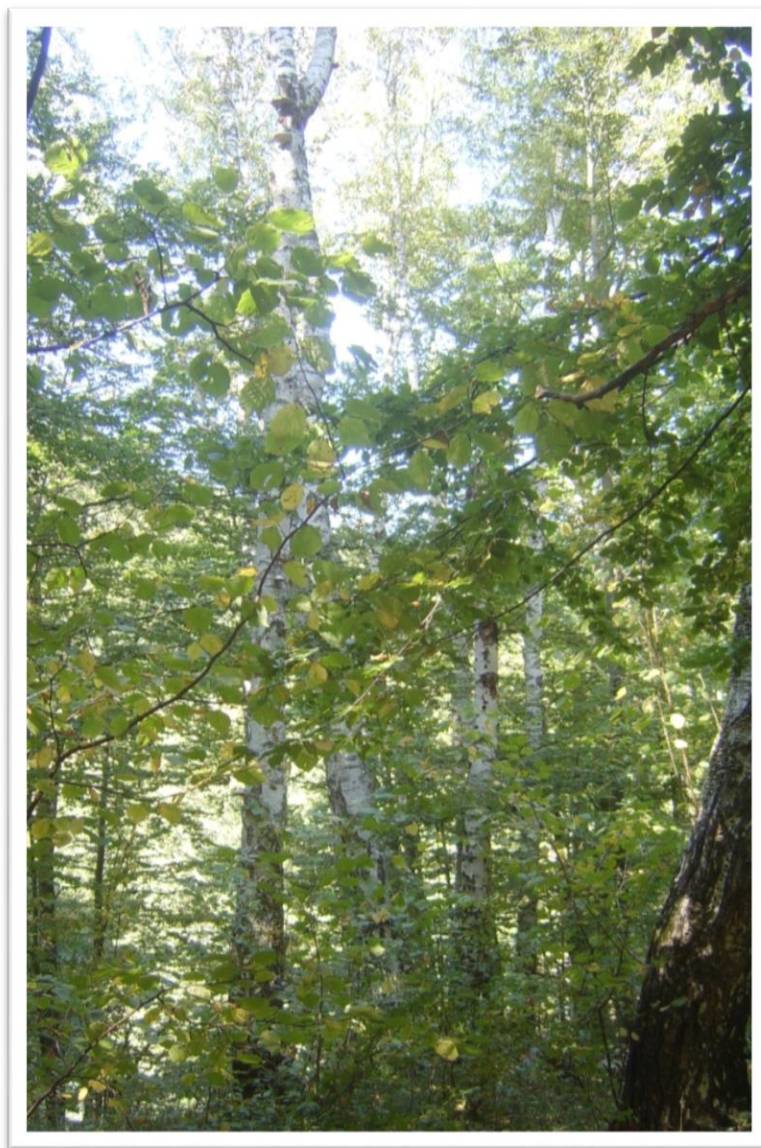

ПЛАН УПРАВЉАЊА
РЕЗЕРВАТОМ ПРИРОДЕ „ПРОКОП“
за период 2021 - 2030. године

Крушевац, јануар, 2020. године

Садржај

Редни број поглавља	Назив	Број стране
	Увод	3
1.	Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса РП „Прокоп”	8
2.	Оцена стања животне средине РП „Прокоп”	12
3.	Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања РП „Прокоп” ...	13
4.	Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја РП „Прокоп”	13
5.	Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја РП „Прокоп”	14
6.	Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности РП „Прокоп”	15
7.	Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада	16
8.	Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу РП „Прокоп”	17
9.	Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта у РП „Прокоп”	18
10.	Активности на промоцији вредности РП „Прокоп”	18
11.	Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју РП „Прокоп”	19
12.	Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју РП „Прокоп”	
13.	Динамика и субјекти реализације Плана управљања РП „Прокоп”	19
14.	Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања РП „Прокоп”	22

УВОД

Влада Републике Србије донела је Уредбу о заштити Резервата природе „Прокоп“ („Службени гласник Републике Србије“, број 93/08). Део подручја планине Јастребац, у сливу Ломничке реке, стављен је под заштиту као Резерват природе „Прокоп“, односно као заштићено подручје I категорије.

Резерват природе „Прокоп“ стављен је под заштиту да би се очувала изворна шумска заједница планинске брезе и букве (*Fago-Betuletum verrucosae* или *Betulo-Fagetum montanum*).

Резерват природе „Прокоп“ заштићен је 1958. године и један је од првих проглашених резервата у Србији. Заштитом је била обухваћена састојина брезове шуме, окружена мешовитом састојином букве и брезе. Стабла букве у брезовој шуми била су у подмлатку и млада стабла букве су протеклом периоду знатно смањила површину под брезовом шумом. У фитоценолошком смислу више се не може говорити о брезовој шуми већ о шуми брезе и букве.

Влада Републике Србије за управљача одредила је Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд.

Послове непосредног управљања РП „Прокоп“ на терену спроводи део Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, Шумско газдинство „Расина“ Крушевац, Шумска управа Крушевац.

Резерват природе „Прокоп“ се налази на територији општине Крушевац, Катастарске општине Буци, КП број 1772/1 и 1760/1 и обухвата површину од 5,91 ha.

Уредбом о заштити Резервата природе „Прокоп“ („Службени гласник РС“, број 93/08), РП „Прокоп“, према тада важећој Основи газдовања шумама за период 2006-2015. године обухватао је одељења 100/а и 101/а ГЈ „Ломничка река“, како је наведено и у Плану управљања Резерватом природе „Прокоп“ за период 2011 – 2020. године. Израдом нове Основе газдовања шумама за ГЈ „Ломничка река“ за период 2016-2025. година дошло је до измене приликом издвајања састојина и обројчавања одељења, тако да РП „Прокоп“ сада обухвата одељења 67/а и 68/а. У наредном периоду у свим управљачким документима наводиће се тренутно важећа подела а само усклађивање са Уредбом није могуће.

Правни основ за израду Плана управљања РП „Прокоп“ за период од 2021-2030. године (у даљем тексту: План управљања) је члан 68. Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др.закон).

План је урађен у складу са:

- ✓ Законом о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18.- др.закон);
- ✓ Законом о водама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 101/16);
- ✓ Законом о шумама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 89/15 и 95/18.- др.закон);
- ✓ Законом о заштити животне средине („Службени гласник Републике Србије“, број 135/04, 36/09, 36/09.- др.закон, 72/09, 43/11, 14/16, 76/18 и 95/18.- др.закон);
- ✓ Законом о дивљачи и ловству („Службени гласник Републике Србије“, број 18/10 и 95/18. – др.закон);

- ✓ Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник Републике Србије“, бр. 128/14 и 95/18. – др.закон);
- ✓ Законом о заштити од пожара („Службени гласник Републике Србије“, број 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18 –др.закон);
- ✓ Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник Републике Србије“, број 102/07);
- ✓ Просторним планом Републике Србије 2010-2014-2020 („Службени гласник Републике Србије“, број 88/10);
- ✓ Просторним планом града Крушевца („Службени лист града Крушевца“, број 4/2011);
- ✓ Студијом заштите Резерват природе „Прокоп“ (Завод за заштиту природе, 2006);
- ✓ Условима заштите природе за израду Плана управљања РП „Прокоп“ за период 2021-2030. године (Завод за заштиту природе Србије);
- ✓ Основом газдовања шумама за Газдинску јединицу „Ломничка река“ (2016-2025. године).
- ✓ Водопривредном основом Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 11/02);
- ✓ Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник Републике Србије“, број 3/17);

Према Закону о заштити природе план управљања заштићеним подручјем је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја; смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Управљач доноси план управљања за период од десет година, на који сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине, по претходно прибављеним мишљењима министарстава надлежних за послове шумарства, пољопривреде, водопривреде, туризма, културе, грађевинарства, саобраћаја, инфраструктуре, рударства, енергетике и финансија. План управљања се остварује кроз годишње програме управљања, којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, организациони и материјално-финансијски услови њиховог извршења.

Историјат заштите Прокоп

Локалитет „Прокоп“ стављен је под заштиту као резерват 10.12.1958. године, на основу Решења број 01-626 Завода за заштиту природе и научно проучавање природних реткости НР Србије, на основу чл.1,чл.2 ст.2,чл.3 ст.2 и чл.27 Закона о заштити споменика културе и природних реткости. У образложењу решења је наведено да се ради о састојини чисте брезове шуме (*Betula verrucosae*) окружене мешовитом састојином, делом чисте букве, а делом буквом и брезом, на планини Великом Јастрепцу, на тзв.„Прокопачкој Коси“, делу 87а и 88а одељења господарске јединице Велики Јастребац-Расина, на подручју Среза Крушевац, Општине Модрица, катастарске општине Буци, Шумског газдинства и Шумске секције Крушевац, општенародна имовина, под називом резерват„ПРОКОП“. Величина резервата износи 5,91 ха.

Шума је издвојена као значајна за ботаничка, шумска и еколошка истраживања. Као основна мера заштите, овим решењем је прописана потпуна забрана искоришћавања,односно за ову шуму важи режим апсолутног резервата.

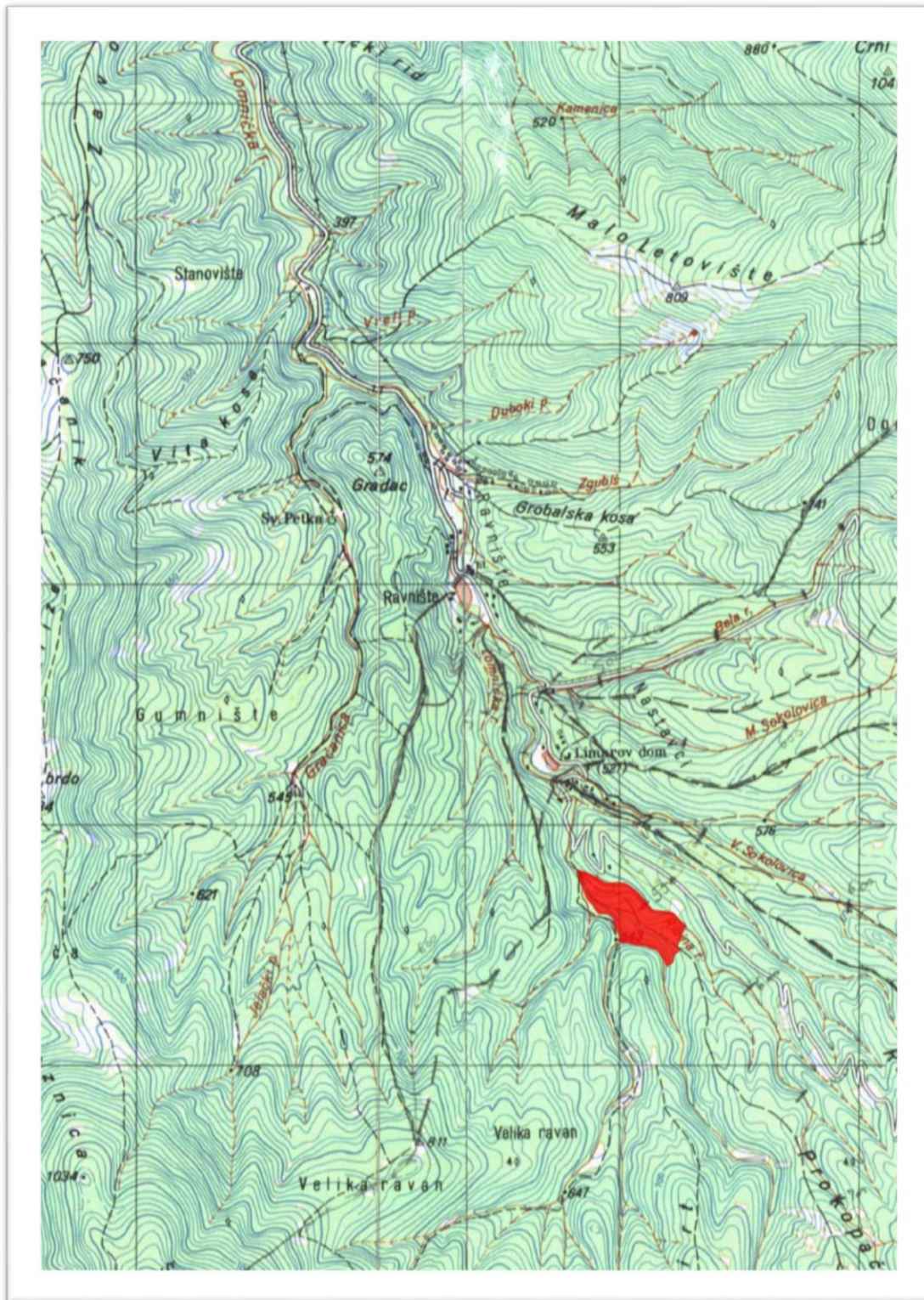
На простору овог резервата не може се вршити никакво искоришћавање шуме нити ма којих других природних извора.Забрањено је сећи стабла, грање, жбуње и примерке приземне флоре. Забрањено је уклањати лежевину, трула стабла, ветроизвале и сл., као и уклањање

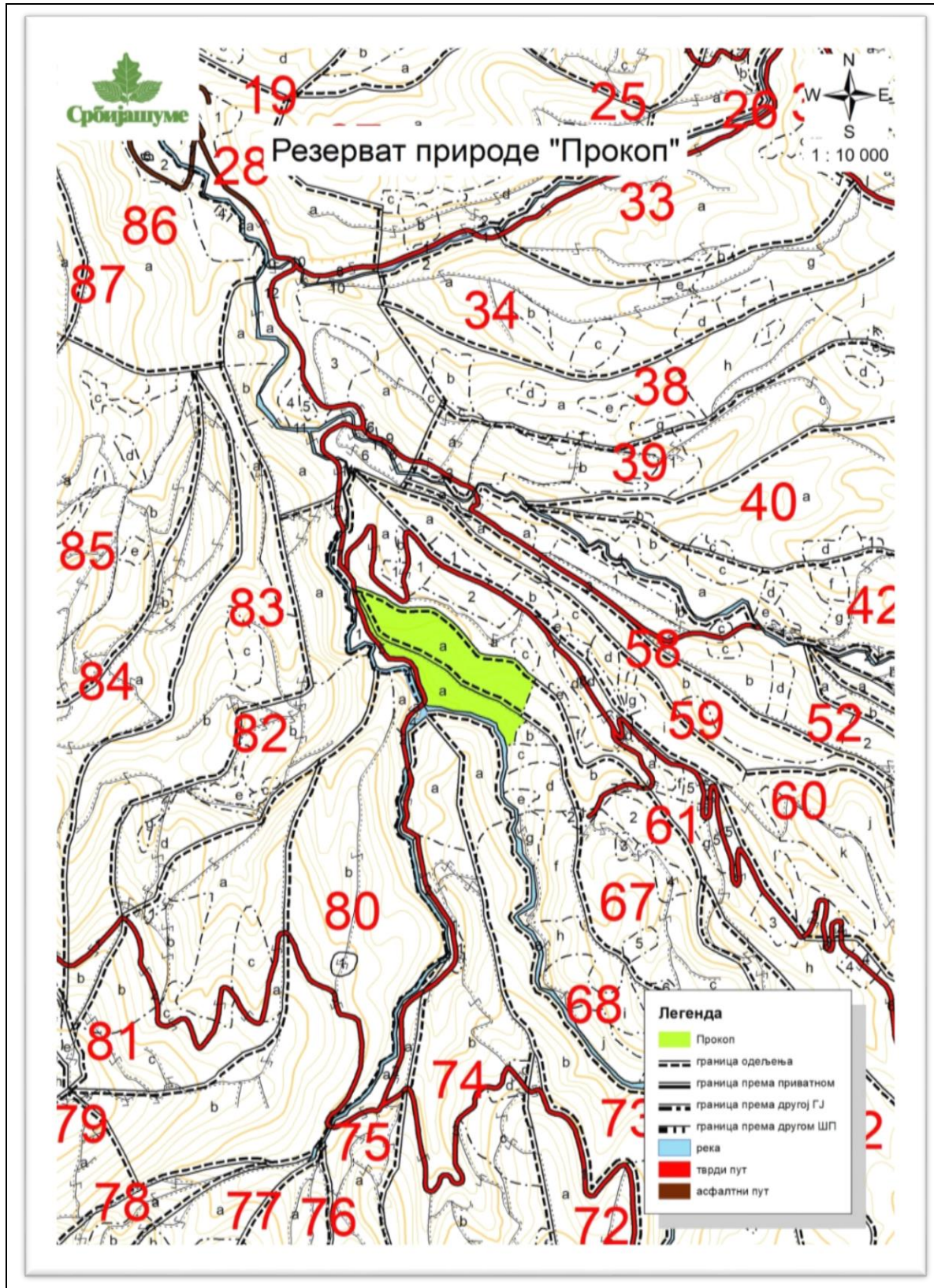
шушња, хумуса, маховине, вађење камена или одношење земље. Забрањено је такође вршити испашу стоке, сакупљање лисника, стеља, траве, семена и сл.. Осим тога, на овом подручју забрањен је сваки лов, убијање или уништавање било којих дивљих животиња, птица и инсеката, исто тако забрањен је пролаз гонича и истеривање дивљачи у циљу ловљења ван резервата. Ма која поменута или слична врста искоришћавања или радова могу се вршити само у циљу научних испитивања само по одобрењу Завода за заштиту природе и научно проучавање природних реткости НР Србије.

Завод за заштиту природе Србије извршио је ревизију резервата и урадио Студију заштите 2006. године, на основу које је донета Уредба о заштити Резервата природе „Прокоп“ (2008. године).

Од момента када је Резерват „Прокоп“ први пут стављен под заштиту извршен је седми циклус уређивања шума газдинске јединице „Ломничка река“. У важећој Основи газдовања шумама „Ломничка река“ (2016-2025) граница резервата обухвата одељење 67/а на површини од 3,41 ha и одељење 68/а на површини од 2,50 ha или укупно 5,91 ha.

Од момента када је Резерват „Прокоп“ први пут стављен под заштиту извршен је седми циклус уређивања шума газдинске јединице „Ломничка река“. У важећој Основи газдовања шумама „Ломничка река“ (2016-2025) граница резервата обухвата одељење 67/а на површини од 3,41 ha и одељење 68/а на површини од 2,50 ha или укупно 5,91 ha.

1. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

1.1. Главне природне вредности

1.1.1. Геолошке карактеристике

Геолошки састав Великог Јастрепца који се налази у централном делу Србије, у средишњем делу где се налази резерват „Прокоп“ састављен је претежно од гранита и седиментних стена у распадању, односно средње распаднутих. Поред наведених стена појављују се лискуновити шкриљци и кристаласти шкриљци (гнајс, микашист, амфиболит). Јастребац је изграђен од шкриљаца кроз које се пробијају андезитско-дацитске жице. На појединим местима матична стена избија на површину земљишта у облику блокова.

1.1.2. Геоморфолошке карактеристике

Планински масив Велики Јастребац припада Родопском планинском систему и уједно представља један од његових најсевернијих обронака. Простор на коме се налази РП „Прокоп“ има конфигурацију терена која је јако изражена и њу карактеришу кратке и стрме падине које се уздижу од водотока Прокопачке и Рибинске реке. Нагиб терена креће се од 15 - 35. Експозиција на којој се налази резерват је северна. Тачније, резерват обухвата мањи гребенски масив, са равним до стрмим падинама ка планинским коритима Прокопачке и Рибинске реке.

1.1.3. Педолошке карактеристике

Земљиште је смеђе шумско са тенденцијом преласка у кисело подзоласто. Ово земљиште је формирано на матичном супстрату од шкриљаца, пешчара и других алувијалних наноса. То је средње дубоко земљиште, по текстури је песковито или благо иловасто, пропусно за воду, дубоког водног капацитета и добре аерације. Хумусни слој је средње дубине, а листинац је такође средње дебљине у фази распадања. Земљиште карактерише низак садржај база и осредња до јака киселост, хумификација је успорена, што се примећује по остацима неразложене простирке. Педолошку подлогу на простору РП „Прокоп“ чини смеђе шумско земљиште карактеристично за силикатне подлоге изграђене од филитамикашиста, пешчара, глинаца и гранита.

1.1.4. Хидролошке карактеристике

Терен Великог Јастрепца и ове газдинске јединице је богат рекама, потоцима и изворима који не пресушују у току целе године, али мењају ниво у току године у зависности од падавина. По хидрографском положају Јастребац припада сливу реке Расине, која се улива у Западну Мораву. На овом подручју постоје следећи сливови: Сеземачка река, Лесковица, Слатинска река и Буковица. Поред ових веће реке су Грачаница, Прокопачка, Соколовица, Кривортска, Бела река. Воде ових река су доброг квалитета. Потоци који окружују РП „Прокоп“ припадају сливу Ломничке реке. У сливу ломничке реке вода је врло хладна, те је као таква погодна за гајење пастрмке.

1.1.5. Климатске карактеристике

Газдинска јединица „Ломничка река“ је по свом положају окренута према северу у ком правцу гравитира, јер је са јужне стране затворена планинским гребеном, који се пружа у правцу исток-запад. Најниже тачке терена налазе се на северу, а највише на југу.

Овај комплекс спада у средњеевропску климатску зону, где преовлађује континентални карактер климе са извесним варијантама умерено-континенталне климе. Ова клима се одликује: великом променљивошћу временских услова како у једном дану, тако и у току целе године, са доста равномерном поделом водених талога на поједина годишња доба и јасним истицањем годишњег доба.

Најближа метеоролошка станица налази се у Крушевцу. Праволинијска удаљеност између врха Јастрепца и Крушевца износи око 20 km. Ове податке треба прихватити са извесном резервом, имајући у виду да постоји разлика у метеоролошким појавама у вишим пределима Јастрепца. Метеоролошки подаци обрађени су за период 2003-2014. године. Средња годишња температура ваздуха је 12,0°C, најхладнији месец је јануар (0,8°C), најтоплији месец је јули (22,8°C), тако да је амплитуда средње годишње температуре 22,6°C. Апсолутни максимум температуре за посматрани период износи 38,3°C, а апсолутни минимум је -16,6°C. Падавине су добро распоређене у току године, са максимумом у мају и јуну. Сушни периоди у пролећним месецима долазе само изузетно. У овом локалитету падне просечно годишње 680,9 mm падавина. Просечна висина падавина у вегетационом периоду износи 341,8 mm. Годишњи ход релативне влажности ваздуха указује на умерену влажност ваздуха на овом локалитету. Изразито јаких ветрова нема. Најчешће дува североисточни ветар „Кошава“. Вегетациони период почиње углавном половином месеца априла и траје до половине новембра.

Подручје РП „Прокоп“ припада зони хладније и влажније варијанте умерено-континенталне климе, која условљава и погодује развоју шумских екосистема.

1.1.6. Предеоне карактеристике

Шира околина РП „Прокоп“ представља планински предео обрастао шумама у којима доминира буква. Предео је испресецан бројним потоцима који чине сложену хидролошку мрежу.

1.1.4. Биљни и животињски свет

Према вегетацијском распрострањењу резерват, као и цело подручје Јастрепца припада зони брдско-планинских мезофилних шума. Према биогеографској подели (Матвејев, 1961. год) подручје Јастрепца припада подпровинцији балканско-средњеевропских шума.

Масовна појава брезе у овом пределу настала је на терену који је био захваћен пожаром 1917. године, немарношћу човека, тако да су ове шуме настале из пепела горостасних храстова и буквава.

Резерват природе "Прокоп" ставља се под заштиту да би се очувала изворна шумска заједница брезе (*Betula verrucosae*) старости до 70 година, мешовита шумска заједница брезе и планинске букве (*Betuletum verrucosae fagetosum*), шумска заједница планинске букве и брезе (*Betulo-Fagetum moesiacaе montanum*), као и шумска заједница планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum*) и да би се очувала станишта природних реткости, нарочито: риђи шумски мрав, мишар, шумска сова, краткокљуни пузић, шарени даждевњак, јеж, веверица, сиви пух и др., а у интересу науке, образовања и културе.

Букову састојину карактерише полупрашумски карактер, што значи да је изворни карактер састојине у великој мери очуван. Локалитет је стављен под заштиту 1950. године, од када су све људске активности на искоришћавању шума искључене. Састојину карактерише присуство мртвих и трулих стабала у дубећем и лежећем стању, што је од непроцењиве важности за очување биолшке разноврсности, нарочито орнитофауне, ентомофауне и микофлоре.

Фауна РП „Прокоп“, као и фауна целог масива Јастрепца, припада типу фауне европских листопадних шума (Матвејев, 1968), односно фауни букових шума (Матвејев, 1950). Овакав тип фауне је у Србији широко распрострањен. Постоји мало података о фауни резервата, али у самом резервату и у његовој ближој околини евидентиране су следеће врсте:

1. *Buteo buteo*, мишар
2. *Accipiter gentilis*, јастреб кокошар
3. *Accipiter nisus*, кобац
4. *Falco tinnunculus*, ветрушка
5. *Perdix perdix*, јаребица
6. *Coturnix coturnix*, препелица
7. *Phasianus colchicus*, фазан
8. *Columba livia*, дивљи голуб
9. *Columba oenas*, голуб дупњаш
10. *Streptopelia turtur*, гугутка
11. *Cuculus canorus*, кукавица
12. *Otus scops*, ћук
13. *Athene noctua*, кукумавка
14. *Asio otus*, мала ушара
15. *Strix aluco*, шумска сова
16. *Picus viridis*, зелена жуна
17. *Dryocopus martius*, црна жуна
18. *Dendrocopos medius*, средњи шарени детлић
19. *Dendrocopos minor*, мали шарени детлић
20. *Dendrocopos leucoto*, планински детлић
21. *Hirundo rustica*, сеоска ласта
22. *Anthus campestris*, пољска трепетљика
23. *Motacilla alba*, бела плиска
24. *Erithacus rubecula*, црвендаћ
25. *Phoenicurus ochruros*, планинска црвеноперка
26. *Phoenicurus phoenicurus*, црвеноперка
27. *Turdus merula*, кос
28. *Turdus viscivorus*, дрозд имелаш
29. *Sylvia atricapilla*, црноглава грмуша
30. *Sylvia curruca*, грмуша чеврњинка
31. *Sylvia communis*, обична грмуша
32. *Phyloscopus sibilatrix*, шумски звиждук
33. *Phyloscopus collybita*, обичан звиждук
34. *Muscicapa striata*, сива мухарица
35. *Ficedula albicollis*, беловрата шарена мухарица
36. *Ficedula parva*, мала мухарица
37. *Aegithalos caudatus*, дугорепа сеница
38. *Parus palustris*, сива сеница
39. *Parus lagubris*, медитеранска сеница
40. *Parus caeruleus*, плава сеница

41. *Parus major*, обична сеница
42. *Oriolus oriolus*, вуга
43. *Garrulus glandarius*, креја
44. *Pica pica*, сврака
45. *Corvus cornix*, сива врана
46. *Sturnus vulgaris*, чворак
47. *Certia familiaris*, краткокњуни пузић
48. *Lanius collurio*, сврчак
49. *Sitta europaea*, пузавац
50. *Fringilla coelebs*, зеба.
51. *Carduelis carduelis*, штиглиц
52. *Serinus serinus*, дивља канаринка
53. *Coccothraustes coccothraustes*, батокљун
54. *Emberiza citrinella*, стрнадица жутовољка

Фауна сисара овог подручја представљена је следећим врстама:

1. *Vulpes vulpes*-лисица
2. *Sus Scrofa*-дивља свиња
3. *Capreolus capreolus*-срна
4. *Myoxis glis*-пух
5. *Dryomys nitedula*-шумски пух
6. *Sciurus vulgaris*-веверица
7. *Mustela nivalis*-ласица
8. *Martes martes*-куна златица
9. *Martes foina*-куна белица
10. *Erinaceus concolor*-белогруди јеж
11. *Talpa europaea*-кртица
12. *Clethrionomys glareolus*-волухарица
13. *Arvicola terrestris*-водена вилухарица
14. *Microtus subterraneus*-Подземна волухарица
15. *Microtus arvalis*-пољска волухарица
16. *Nannospalax leucodon*-слепо куче
17. *Apodemus flavicollis*-жутогрли миш
18. *Apodemus sylvaticus*-шумски миш
19. *Apodemus agrarius*-пољски миш
20. *Rattus rattus*-пацов

Фауна водоземаца и гмизаваца овог подручја представљена је следећим врстама:

1. *Salamandra salamandra*-шарени даждевњак
2. *Rana dalmatina*-жаба
3. *Bufo bufo*-смеђа крастава жаба
4. *Bufo viridis*-зелена крастава жаба
5. *Bombina variegata*-жути мукач
6. *Testudo hermanni*-корњача
8. *Lacerta praticola*-шумски гуштер
9. *Podarcis muralis*-зидни гуштер
10. *Natrix natrix*-обична белоушка

У ГЈ „Ломничка река“ прати се стање ретких, рањивих и угрожених врста (RTE).

Заштићене врсте флоре су:

1. *Dryopteris dilatata*-широколисна папрат
2. *Lilium martagon*-шумски љиљан
3. *Ruscus hypoglossum*-кострика
4. *Galium odoratum*-лазаркиња
5. *Asarum europaeum*-копитњак
6. *corylus avellana*-леска
7. *Acer heldreichii*-планински јавор

Заштићене врсте фауне су:

1. *Bubo bubo*-сова буњина
2. *Salamandra salamandra*-шарени даждевњак
3. *Strix aluco*-шумска сова
4. *Turdus merula*-кос
5. *Columba pulumbus*-дивљи голуб
6. *Mormimus funereus*-букова стрижибуба
7. *Capreolus capreolus*-срна
8. *Sus scrofa*-дивља свиња
9. *Sciurus vulgaris*-веверица

Простор ГЈ „Ломничка река“ обухвата део Еколошки значајног подручја Републике Србије, односно јединствене Еколошке мреже, која је дефинисана Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр.36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18.- др.закон), и Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“ бр.102/10), а представља скуп функционално повезаних или просторно блиских еколошки значајних подручја коју чини међународно препознато подручје-Емералд мрежа, европска еколошка мрежа за очување дивље флоре и фауне и њихових природних станишта-**Прокоп RS0000044**. „Емералд“ је европска еколошка мрежа за очување дивље флоре и фауне њихових природних станишта у оним земљама које нису чланице ЕУ. Мрежа је покренута 1998. године од стране Савета Европе, као део рада у оквиру Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, односно Бернске конференције. Састављена је од подручја од посебног интереса за очување (Areas of Special Conservation interest-ASCIs) на територији свих потписница конвенције. Емералд мрежа функционише упоредо са програмом Натура 2000 у Европској Унији. Емералд мрежа има за циљ успостављање националног и међународног значаја са аспекта очувања биолошке разноврсности. Еколошка мрежа је скуп међусобно повезаних или просторно блиских заштићених подручја и еколошки значајних подручја који омогућава слободни проток гена и битно доприноси очувању природне равнотеже и биолошке разноврсности и унутар којих се делови повезују природним или вештачким еколошким коридором.

2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Простор на коме се налази РП „Прокоп“ спада у зоне очуване природе. Квалитет животне средине у заштићеном подручју је задовољавајући што је резултат његовог периферног положаја у односу на градске и привредне центре. У непосредној околини заштићеног подручја не постоје значајни загађивачи воде, земљишта и ваздуха. Од привредних активности, у непосредној околини РП „Прокоп“, једино се одвијају активности на редовном газдовању шумама.

3. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОРЕ УГРОЖАВАЊА

С обзиром да је на подручју РП „Прокоп“ установљен строги режим заштите којим се забрањује коришћење природних ресурса и искључују сви други облици коришћења простора и активности на заштићеном подручју, осим научних истраживања и ограничене едукације, активности које могу представљати факторе угрожавања су активности које се одвијају у непосредном окружењу РП „Прокоп“.

Ризици угрожавања РП „Прокоп“ су:

- ✓ непоступање у складу (или не доношење) са просторно планском документацијом, шумским и ловним основама, планским документима, основама и другим пројектима и програмима донетим у складу са законским прописима;
- ✓ непоступање у складу са одредбама Закона о заштити природе, односно одредбама Уредбе о заштити РП „Прокоп“;
- ✓ непоступање у складу са одредбама Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби РП „Прокоп“;

4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Концепт заштите, очувања и унапређења РП „Прокоп“ постављен је још 1958. године, приликом доношења првог решења о његовој заштити, када је заштићена састојина била предвиђена за научна истраживања. Тада је за основну меру заштите било предвиђено искључење свих људских активности на заштићеном простору. Овај концепт заштите резервата „Прокоп“ показао се успешним и оправдао је своје постојање. Шумски екосистем је стабилан, а букова састојина се успешно обнављала природним путем. Зато је Завод за заштиту природе (2006), након поновног вредновања природних вредности резервата, предложио да и даље основни концепт заштите буде строги режим, односно да се прати развој природне букове шуме без утицаја људских активности на целокупни екосистем. Такође предложено је да посете РП „Прокоп“ буду ограничене и у сврху образовног рада и приказивања природних вредности заштићеног подручја.

Постављени концепт заштите, односно дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења РП „Прокоп“ захтевају од управљача да планским документом планира спровођење мера строге заштите и контроле поштовања дефинисаног режима, као и организовања ограничених посета РП „Прокоп“.

5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Дугорочни циљеви заштите, очувања, унапређења и одрживог развоја РП „Прокоп” су:

- ✓ просторно дефинисање посебних природних и створених вредности;
- ✓ заштита свих елемената животне средине по високим или највише могућим еколошким стандардима;
- ✓ стимулисање одрживог развоја;
- ✓ стварање услова за испуњење научно-истраживачке, образовне, васпитне и општекултурне функције заштићеног подручја.

За реализацију дугорочних циљева РП „Прокоп” морају се створити предпоставке и обезбедити услови и то по приоритетима:

- ✓ Доношење планске и програмске документације: сагласно Уредби о заштити РП „Прокоп” управљач ће донети неопходна управљачка документа, односно: План управљања за период 2021-2030. године, годишње програме управљања РП „Прокоп” и извештаје о оставривању годишњих програма управљања РП „Прокоп”.
- ✓ Организационо, кадровско и техничко опремање управљача: непосредни послови управљања спроводиће се преко Шумског газдинства „Расина“ из Крушевца, Шумске управе Крушевац. ШГ „Расина“ Крушевац има вишедеценијско искуство у управљању заштићеним подручјима и у наредном планском периоду планира се унапређење рада у смислу стручног усавршавања постојећих кадрова, унапређења у техничком и технолошком смислу кроз набавку опреме и савремених средстава рада.
- ✓ Међусобна сарадња и комуникација са корисницима простора у непосредном окружењу РП „Прокоп”, локалном самоуправом и Министарством заштите животне средине.
- ✓ Учешће и подршка научних и истраживачких институција: с обзиром на разноврсност биодиверзитета, подручје РП „Прокоп” може бити предмет истраживања од стране бројних научних и истраживачких институција и зато ће управљач настојати да у наредном периоду заједнички ради са свим тим институцијама као и да заједнички дефинишу предмете и поља истраживања.
- ✓ Обезбеђење финансијских средстава – подразумева трајно и стабилно финансирање Плана управљања на основу Закона о заштити природе и Уредбе о заштити РП „Прокоп”. Овај услов мора бити испуњен у целости како би се сви планирани циљеви испунили. Према садашњем стању средства за реализацију Плана управљања, односно годишњих програма управљања обезбеђују се кроз средства суфинансирања од стране Министарства заштите животне средине и из средстава управљача (из обављања делатности газдовања шумама).
- ✓ Еколошки услови, који подразумевају висок квалитет чинилаца животне средине и поштовање стандарда тог квалитета, очуваност природних вредности, смањен ризик од акцидентата.

6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

Приоритетне активности су:

- **Заштита РП „Прокоп”**: основни и трајни задатак управљача је чување РП „Прокоп” и спровођење прописаног режима заштите утврђеног актом о заштити, односно предузимање мера и извршење послова на обезбеђењу унутрашњег реда (чување, контрола посетилаца и корисника, пружање помоћи, савета и услуга, одржавање чистоће и уредности и др.) и обележавању заштићеног подручја. За обављање ових послова управљач ће организовати службу чувања у складу са Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби РП „Прокоп” (број 4/2009-3 од 08.маја 2009. године) и Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“, број 85/09).
- ✓ **Израда неопходне планске и друге документације**: Управљач има обавезу доношења Плана управљања за период од 10 година, Годишњег програма управљања и Извештаја о остваривању годишњег Програма управљања. Сагласност на ова акта даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине и обавеза доношења регулисана је Законом о заштити природе и Уредбом о заштити РП „Прокоп”. Управљач је истовремено и корисник шума и има обавезу доношења основе газдовања шумама.
- ✓ **Обележавање РП „Прокоп”**: управљач је у претходном периоду обележио заштићено подручје у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/92, 24/94 и 19/96), а у наредном планском периоду планираће се обнављање граница и ознака, односно табли за обележавање заштићеног подручја.
- ✓ **Одржавање уредности и чистоће РП „Прокоп”**: управљач ће планирати активности на одржавању уредности и чистоће у приступном делу заштићеног подручја односно активности на уклањању отпада са простора непосредног окружења РП „Прокоп”.
- ✓ **Заштита од пожара**: у области заштите од пожара, управљач ће сагласно Закону о заштити од пожара и Закону о ванредним ситуацијама, урадити неопходна планска документа, предузимати превентивне мере у области заштите шума од пожара и унапређивати сарадњу са МУП Србије, Сектором за ванредне ситуације, Одељењем за ватрогасно-спасилачке јединице. Јавно предузеће „Србијашуме“, сагласно Закону о шумама, урадило је Планове заштите шума од пожара, којим су дефинисане превентивне мере заштите од пожара, материјално-техничко опремање за брзо и ефикасно гашење шумских пожара, оперативни планови и карте за потребе организовања акција гашења шумских пожара.

- ✓ **Праћење стања природних вредности:** подразумева активности и мере: на заштити посебних природних вредности у оквиру заштићеног подручја, попут станишта биљних и животињских врста које се штите у оквиру еколошке мреже Европске уније Натура 2000, ретких и уgroжених биљних и животињских врста (планираће се попис и картираће станишта ових врста); праћењу здравственог стања шума (у смислу праћења промена), извештавања надлежних институција, а у изузетним случајевима спровођења активности на унапређењу стања, уз прибављено мишљење Завода за заштиту природе и дозволу Министарства заштите животне средине.
- ✓ **Промоција и презентација вредности и значаја РП „Прокоп“:** управљач ће самостално и у сарадњи са научно-истраживачким институцијама промовисати вредности заштићеног подручја.

7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

У циљу очувања и унапређења, као и што стручнијег и квалитетнијег управљања заштићеним подручјем неопходно је вршити стална истраживања. У овом смислу, управљач се највише ослања на опште смернице у испуњавању задатака научно-истраживачког рада и на релевантне научне и стручне установе, а пре свега на стручна упутства Завода за заштиту природе Србије.

Научно-истраживачка активност огледаће се у праћењу и спровођењу различитих истраживања као што су: утврђивање стања заштићене букове састојине (дендрометријске карактеристике стабала, здравствено стање и мере заштите), дендроклиматолошка, фитоценолошка, еколошка и истраживања динамике сукцесије и структуре шумских заједница.

Научно-истраживачке активности биће прецизиране Годишњим програмима управљања, а резултати и документација истраживања треба да буду сачувани код управљача уз евентуално формирану базу података.

У циљу успостављања савременог система управљања заштићеним природним добром и стварања научно-стручне, информационо-документационе основе о стању и вредностима заштићеног добра, а у сврху спровођења заштите и развоја, управљач ће пружити логистичку подршку истраживачима који поседују одговарајуће уверење министарства надлежног за заштиту животне средине и који поседују акт са условима заштите природе које издаје Завод за заштиту природе, као и одговарајуће одобрење управљача, уз обавезно достављање података или публикованих резултата управљачу након завршетка истраживања.

Научно истраживачке активности реализоваће се у складу са могућностима и исказаним интересима стручњака и институција.

Образовни рад спроводиће се путем презентација и одржавања едукативних предавања у школама и у оквиру ограниченог пријема посетилаца РП „Прокоп“.

8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ

С обзиром да се ради о општем резервату природе са строгим режимом заштите који искључује било какво коришћење шума, у наредном планском периоду управљач ће планирати активности на очувању и заштити заштићене букове прашуме, као и активности на контроли поштовања дефинисаног режима заштите.

По потреби вршиће се обнављање обележених граница заштићеног подручја на бази законских прописа, одржавање и обнављање постављене информативне табле, табли заштићеног подручја и евентуално ознака упозорења које се односе на поштовање реда и начина понашања на заштићеном простору;

Вршиће се активности ради спречавања, сузбијања и откалњања последица штетног дејства биљних болести, инсеката, човека, елементарних непогода и других абиотичких и биотичких чинилаца;

У оквиру уређења заштићеног подручја планира се одржавање постојеће пешачке, односно планинарске стазе, као и уређење локалитета у непосредном окружењу РП „Прокоп”, у смислу постављања надстрешнице са столом и клупама.

У случају нарушавања стања у резервату, спровођење мера активне заштите уз обавезно присуство стручних сарадника Завода за заштиту природе Србије.

На простору заштићеног добра забрањен је лов, али је ова привредна грана у функцији на околном шумском комплексу, погодном за развој ловног туризма, односно на ширем простору заштићеног подручја установљено је ловиште „Велики Јастребац“ којим газдује ЈП „Србијашуме“.

9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА

На заштићеном подручју РП „Прокоп” установљен је режим заштите I (првог) степена.

На основу чл. 35. Закона о заштити природе и члана 3. Уредбе о режимима заштите, режим заштите I степена забрањује коришћење природних ресурса, изградњу објеката, било какве радове и активности, осим радова и активности који се ограничавају.

Режим заштите I степена ограничава радове и активности на:

- ✓ научна истраживања и праћење природних процеса;
- ✓ контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности;
- ✓ обележавања граница;
- ✓ спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, природних непогода, удеса, реконструкције, санације и одржавања постојећих објеката од посебног значаја, као што су високонапонски далеководи, болести и пренамножења биљних и животињских врста.

Чланом 4. Уредбе о заштити Општег резервата природе, утврђен је режим заштите I степена којим се у резервату природе „Прокоп“ забрањује коришћење природних богаства и искључују сви други облици коришћења простора и активности на заштићеном простору, осим научних истраживања и ограничене едукације.

Истим чланом у резервату природе „Прокоп“ обезбеђује се научно праћење стања шумске заједнице брезе (*Betula verrucosae*), мешовите шумске заједнице брезе и планинске букве (*Betuletum verrucosae fagetosum*), шумске заједнице планинске букве и брезе (*Betulo-Fagetum moesiacaе montanum*) и шумске заједнице планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum*); еколошки услови станишта; праћење стања популација свих биљних и животињских врста и природних станишта од националног и међународног значаја.

10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ

Сагласно дефинисаном режиму заштите промоција вредности РП „Прокоп“ спроводиће се:

- ✓ у оквиру WEB презентације заштићених подручја којима управља ЈП „Србијашуме”;
- ✓ изградом публикација и тематских флајера;
- ✓ организовањем и учешћем у различитим акцијама поводом обележавања Дана заштите природе, Светског дана вода, Светског дана шума, Светског дана заштите биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Европске недеље шума, Светског дана планина, Дана заштите Динарида и др.
- ✓ обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту, развој и презентацију РП „Прокоп”;

- ✓ обезбеђење доступности аката које доноси управљач, као што су Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби РП „Прокоп” и др;
- ✓ организовање презентације о значају РП „Прокоп” за ученике основних и средњих школа.

11. СТУДИЈСКА (ИСТРАЖИВАЧКА), ПРОГРАМСКА, ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОЧУВАЊУ, УНАПРЕЂЕЊУ И ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ

Студијску, програмску, планску и пројектну документацију потребну за спровођење циљева и активности на заштити, очувању, унапређењу и одрживом развоју РП „Прокоп“ чине: Студија заштите резервата природе „Прокоп“; План управљања РП „Прокоп“ за период 2021-2030. године; Основа газдовања шумама за газдинску јединицу „Ломничка река“ (2016-2025. године), Ловна основа ловишта „Велики Јастребац“ (2016-2026) и други управљачки документи.

12. САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ

Јавно предузеће „Србијашуме“, као управљач РП „Прокоп“, у претходном периоду остварило је сарадњу са локалним становништвом, локалном самоуправом и другим заинтересованим странама.

Имајућу у виду да је заштићено подручје релативно мале површине, да се цело налази на простору државних шума, као и да је на њему успостављена строга заштита, сарадња са заинтересованим странама је ограничена, односно претежно се планира са научно-истраживачким и образовним институцијама.

13. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА СА ДИНАМИКОМ И СУБЈЕКТИМА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА И НАЧИН ОЦЕНЕ УСПЕШНОСТИ ЊЕГОВЕ ПРИМЕНЕ

Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд конципирало је План управљања РП „Прокоп“ за период 2021 - 2030. године, према захтевима и задацима које треба да оствари сагласно Акту о заштити заштићеног подручја.

План управљања РП „Прокоп“ за период 2021 - 2030. године остварује се кроз годишње програме управљања, којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, материјално-финансијски и организациони услови њиховог извршења.

Планирани задаци могу се груписати у 4 групе и то:

- 1. Трајни задаци:** чување, обезбеђење унутрашњег реда у РП „Прокоп“, обележавање, одржавање и уређење РП „Прокоп“, мониторинг природних вредности, научноистраживачки и образовни рад, промоција и презентација темелних вредности заштићеног подручја.
- 2. Хитни задаци:** израда планских и управљачких докумената, основа и планова из области шумарства и ловства; даље опремање и едукација чуварске службе; успостављања еколошке мреже и мониторинга и др.
- 3. Приоритетни задаци:** очување темелних вредности РП „Прокоп“; одржавање постојеће базе података; спровођење образовно-промотивних активности; сарадања са заинтересованим странама и учествовање на семинарима, стручним скуповима и др.
- 4. Одложени задаци:** су задаци који ће се извршавати у дужем временском периоду, у области одржавања и унапређења РП „Прокоп“.

План управљања РП „Прокоп“ конципиран је по годинама и планираним видовима радова који се могу груписати у:

1. Израда планских докумената и аката која обухвата израду:

- ✓ Плана управљања РП „Прокоп“ (*субјект:* управљач; *динамика:* 2020. година и у 2030. години за наредни десетогодишњи период);
- ✓ Годишњи програм управљања РП „Прокоп“ (*субјект:* управљач; *динамика:* сваке године се ради и то до 15. новембра текуће за наредну годину, уз обавезу доставе Министарству заштите животне средине на давање сагласности);
- ✓ Извештај о остваривању годишњег програма управљања РП „Прокоп“ (*субјект:* управљач; *динамика:* сваке године се ради и то до 15. децембра текуће за наредну годину, уз обавезу доставе Министарству заштите животне средине);
- ✓ Шумских и ловних основа и других основа и планова газдовања природним ресурсима (*субјект:* управљач; *динамика:* 2021-2030. године).

2. Обележавање РП „Прокоп“ што обухвата:

- ✓ Одржавање обележених граница РП „Прокоп“, односно њихово обнављање, постављање и обнављање ознака-табли и информативних табли (*субјект:* управљач уз помоћ, у суфинансирању Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављања делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; *динамика:* 2021 – 2030. година).

3. Чување РП „Прокоп“ што обухвата:

- ✓ Унапређе рада и опремања чуварске службе, сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја (*субјект:* управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављања делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; *динамика:* 2021 – 2030. година).

4. Уређење РП „Прокоп“ што обухвата:

- ✓ Постављање и обнављање путоказа и мобилијара (надстрешница са столом и клупама), уређење пешачке и планинарске стазе и уклањање комуналног отпада (*субјект*: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављање делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; динамика: 2021 – 2030. година).

5. Популаризација и презентација РП „Прокоп“ што обухвата:

- ✓ Штампане флајера, лифлета и публикација (*субјект*: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављања делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; динамика: 2021 – 2030. година).

6. Пројекти и програми заштите, коришћења, презентације и одрживог развоја РП „Прокоп“ што обухвата израду програма и пројеката из области:

- ✓ мониторинга биљних и животињских врста;
- ✓ мониторинга птица;
- ✓ мониторинга шумских екосистема.

14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА

Сагласно планираним активностима и задацима, које треба да изврши Управљач РП „Прокоп”, у оквиру Плана управљања РП „Прокоп” за период 2021 - 2030. година, процењено је да су неопходна финансијска средства у износу од:

Период 2021-2030.	Учешће (динара)			Свега (динара)
	ЈП „Србијашуме“	Буџета РС	Накнаде	
	3.296.000	4.404.000		7.700.000
%	42,81	57,19		100,00

С обзиром да се План управљања РП „Прокоп”, ради за период од 10 година, као и да је тешко у овом тренутку предвидети трошкове у десетој години примене Плана управљања, за сваку годину дате су пројекције видова радова које треба урадити сходно планираним циљевима, уз процену потребних финансијских средстава, полазећи од садашњих јединичних трошкова.

Финансирање заштићеног подручја, према члану 69. Закона о заштити природе, обезбеђује се из: средстава буџета Републике Србије, односно јединице локалне самоуправе; средстава Зеленог фонда Републике Србије; накнада за коришћење заштићеног подручја; прихода остварених од обављања делатности; средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе; донација, поклона и помоћи и других извора у складу са законом.

Део буџетских средстава обезбеђује се из субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које се сваке године утврђују Законом о буџету Републике Србије и додељују управљачима заштићених подручја од националног интереса на основу посебне уредбе Владе.

Субвенције се додељују управљачима на основу програма управљања заштићеног подручја за сваку календарску годину на који министарство даје сагласност у складу са законом. Средства субвенција за 2021. и 2022. годину биће опредељена у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине.

Право на коришћење ових средстава имају сви управљачи заштићених подручја од националног интереса, односно национални паркови и заштићена подручја проглашена уредбом Владе. Управљачи подnose захтев за доделу субвенција Министарству надлежном за послове животне средине и са тим Министарством закључују уговор о висини и начину коришћења односно намени тих средстава.

Политика расподеле средстава субвенција, у оквиру укупних средстава утврђених Законом о буџету, подразумева да Управљач заштићеног подручја у једној години може добити већа средства а у другој мања, у зависности од значаја и приоритета субвенционисаних радова и активности, тако да та средства не морају имати континуирани раст у десетогодишњем периоду. То значи да се лимити утврђени фискалном стратегијом на разделу министарства надлежног за послове животне средине, у оквиру кога су и средства субвенција,

не морају нужно односити на појединачне кориснике субвенција, већ та средства појединим управљачима у некој години могу бити значајно умањена а другим повећана, уколико се ради о завршетку започетих или започињању нових пројеката који су од општег интереса.

План управљања РП „Прокоп”, спроводи се Годишњим програмом који садржи:

- ✓ послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години,
- ✓ динамику извршења програмираних радова, послова и задатака и
- ✓ неопходна финансијска средства за реализацију Годишњег програма управљања.

На Годишњи програм управљања РП „Прокоп”, сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине.

Поред обезбеђења финансијских средства за реализацију Плана управљања неопходно је да:

- ✓ Управљач унапређује рад чуварске службе сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја, Уредби о заштити РП „Прокоп” и Правилнику о унутрашњем реду и чуварској служби РП „Прокоп”.
- ✓ Управљач донесе управљачка документа (План управљања, Програм управљања и др.) и на иста добије сагласност надлежног министарства.
- ✓ Управљач оствари сарадњу и има помоћ у спровођењу прописаног режима заштите на подручју РП „Прокоп”, од стране надлежне републичке инспекције за заштиту животне средине, шумарство, ловство и др.
- ✓ Програме и пројекте из области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја РП „Прокоп”, заједнички раде управљач и Завод за заштиту природе Србије, Министарство заштите животне средине, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Шумарски и Биолошки факултет и друге научне и истраживачке институције.

План сачинила:

Олга Матић, дипл.инж.шум.

Директор

Шумског газдинства „Расина“ Крушевац
Сениша Јовановић, дипл.инж.шум.

15. ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН – ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕДИ